

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegrafulu eșe de două ori pe săptămână: joi'a și Duminică. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la espeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani gata, prin scrisori francate, adresate către espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Săbiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei și pen-

Nr. 64. ANULU XII.

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. éra pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Săbiu, in 16/28 Augustu 1864.

Inseratele se platescu pentru inteia óra cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a doua óra cu 5 1/2 cr. și pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 16/28 Iuliu 1864.

(Desbaterea asupr'a institutului Regalistilor.)

Dupa citirea protocolului in limb'a româna, dupace Buda k e r predă o petitiune a comunei Orhei: de á nu fi anesata la Naseudu, ci la municipiulu Săbiului, Pres. comunica rogarea comitetului de petitiuni: cá petitiunea Braneniloru, predada prin Puscariu, sa se deá comitetului, ce are a preconsultá propunerea lui Obert și Br. Bedeus, privitoare la scaderea tempului de militatu. Puscariu staruiesce, a se redá petitiunea comitetului de petitiuni; dar in fine se decide a se dá comitetului pentru anii de milita.

Urmandu la ordinea dílei totu desbaterea asupr'a § 3 din proiectulu comitetului, *)

regalistulu Dr. T e u t s c h e inserisu cá celu d'antáiu oratoru. Dupace densulu espune statulu cestiunei, și dupace demustra, ca esista 2 partide, dintre cari un'a apera c o n t i n u i t a t e a d e d r e p t u , precum a fostu inainte de 1848, ear cealalta a scrisu pe flamur'a sea a u t o n o m i ' a , din carea cá dóue ríuri s'au derivatu apoi doctrinarismulu și radicalismulu: se marturisesce pre sine partinitoriu alu cáiei midilocie, alu „medium tenere beati.“—Apoi trecendu la obiectu insusi, crede, ca pentru de a cunósce o institutiune de ale presintelui, trebuie sa cunóschemu mai nainte trecutul aceleia. Trecutul acest'a ne spune, ca representanti'a in diet'a transsilvana s'a basatu pre principie natiunale; cá ide și la diet'a conchiamata de regele Andreiu III. au fostu adunati „universi Nobiles, Saxones, Siculi et Olachi“, totusi mai tardiu vedemu numai 3 natiuni in Transsilvani'a, dupa ce Români nobili din comitate se amalgamara cu nobilii magiari, immultindu sírurile acelor'a. Acést'a o póte díce chiaru și despre celu mai mare barbatu alu seculului XV, despre Ioann Hunyadi, pre carele regele Sigismund într'o diploma din a. 1437 lu numesce Iohannes Oláh, filius quondam Vojk de Hunyad. Uniunea din a. 1542, incheiata intre Nobili, Secui și Sasi, și carea este fundamentulu de statu alu Transsilvaniei pâna in diu'a de astadi, au strinsu și mai tare sistem'a de 3 natiuni. In atari impregiurári institutulu regalistoru aveá loculu seu; cáci acelasi art. 1 alu bullei de auru din a. 1222, care obléga pre regele a tine dieta in totu anulu, cuprinde și aceea, cá Nobilii sa póta veni liberi la diete. In fine din acestu dreptu se facu datorintia, și astfelu institutulu regalistoru a fostu o immultire nu a poterei regimului, ci a acelu poporu, dintru alu cáru sinu esira. La anulu 1733 au fostu 114 regalisti, la a. 1761 au fostu 63, la a. 1769/1 au fostu 140, in fine la a. 1841 intre 310 membri dietali au fostu 152 regalisti și numai 96 deputati, va sa díca de vreo representatiune dupa principie constitutiunale aici nu póte fi vorb'a. Deci nou influinti'a regimului o-a maritu acestu institutu, ci influinti'a unei natiuni asupr'a celorlalte natiuni, și influinti'a unei stári asupr'a tuturor celorlalte stári. Ear unde interesele acestei natiuni mergeau in contr'a intereselor regimului, acolo se vede din acte, incatráu bateá ventulu. Trupele acestorfelu de diete erau apoi legile, prin cari nobilii gramadeau pe lángha sine totu numai drepturi și folóse, ear pe lángha poporu tóte sarcinele și datorintiele. Intracea tempulu nu lamuri și in acéstá privintia ideile, și inca in diet'a dela 1841 díse unu regalistu: „Noi regalisti nu suntemu deputati ai regimului, nu suntemu representanti ai aristocratíei, ci v e g h i a t o r i i n d e p e n d e n t i , a l e s i d e p r i n c i p e l e , a i c o n s t i t u t i u n e i , carea suntemu datori a o apera, ori de unde aru veni atacuri asupra-i; și acéstá demnitate a nóstra aduce cu sine, cá la tóta intemplantia sa ne conservámu acéstá independintia.“ Insa

nu numai din partea regimului, precumu s'a dísu dreptu imputare adeseori in dílele din urma, ci și din partea poporului se potu face incercári de atacuri nedrepte asupr'a fundamentelor ori cárei constitutiuni adeverate; de aceea este o fericire mare, déca avemu o institutiune, menita a tine cumpen'a de amendoué pártile. O astfelu de institutiune vede densulu in institutulu regalistoru, și in acéstá credintia va votá pentru conservarea acestui institutu, cu atât'a mai vertosu, cáci din nobilitatea cea vechia a s t á r e i și a n a s c e r e i s'a formatu nobilitatea spiritului, și cáci coróna-si reserva dreptulu de a chiamá barbati, cari escelléza prin possessiune, inteligintia, prin merite pentru sciintia, sí arta biserica, tronu și statu, asiá dara pentru cele mai sante și mai nobile interese, cari nu suntu numai interese ale regimului ori ale corónei, ci in asemenea mesura și interese ale poporului. „Deci fiindu institutulu regalistoru o parte intregitoare a dreptului de statu transsilvanu; fiindu problem'a nóstra reform'a și desvoltarea in intielesulu constitutiunei fundamentale a imperiului intregu; avendu proiectulu regimului caracterulu acestei reforme in modulu celu mai nobilu, și adaugendu la representanti'a cea nóua séu venitóre a țierei nóstre unu organu nou plinu de viétia — precum sum și convinsu, ca organulu acest'a numai pâna atunci va traí și va poté traí, pâna candu va stá pe a c e s t e principie,—de aceea votezu pentru proiectulu regimului dupa cum la tecstatu propunerea maioritáti, și anume din tóte acele motive, cari parte se desfasiorara inca in siedinti'a premergátore; votezu pentru testulu neschimbatu alu respectivei propuneri a comitetului, esceptandu aline'a 1., unde numerulu (deputatiloru) aru fi sa se lasé afara negresitu. — Domniloru! Inalt'a casa au ajunsu la unu punctu insemnatu alu desvoltárei constitutiunei; alegerea sta in mân'a eii. Eu sum convinsu, ca ea va face alegerea sea astfelu, cá sa nu se realizeze la noi cuventulu unui vechiu intieptu și poctu, carele díce: „Cu tóte te face cunoscutu tempulu, imbetranitoriulu, și eata ca inca nu 'nvetiasí, a fi intieptu!“ (Bravo! vivace!)

B i n d e r desfasiorându și densulu statulu cestiunei din punctulu seu de vedere, și espunendu diferinti'a și consunanti'a intre votulu minoritáti și alu maioritáti, crede, ca este de lipsa a face o reprivire in trecutul dietelor transsilvane și astfelu a adauge la cele ce s'au dísu déjà cam urmatórele: In diet'a Transsilvaniei nainte de 1848 aveau locu: Guberniulu reg., Tabl'a reg., regalístii, comitii supremi și judii reg. ai comitatelor și scaunelor secuiesci și fórté putini deputati. Déca s'au imputatu proiectulu comitetului burocratismu, apoi ce sa se díca óre despre legea dietala dinainte de 1848! Acolo au fostu multu predomnitóre potestatea burocratica. Acést'a dela 1848 incóce s'a schimbatu, devenindu indreptatíti și aceia, cari mai nainte n'avusera drepturi. A aduce cerintiele tempului vechiu cu ale tempului nou la consunantia, fusese problem'a conferintieloru dela Belgradu din a. 1860, adeca crearea unei legi dietale, in urm'a cáreia și cei fosti neindreptatíti sa intre in drepturile celoru fosti indreptatíti. Conferintiele acelea insa remasera fára rezultatulu doritu, și astfelu regimulu trebú elu insusi sa ia in mána obiectulu acest'a pré importante, care apoi l'a și decisu in modu fórté liberalu și perfectu. Regimulu s'a restrinsu pre sine insusi, abdicandu de drepturile sele avute, și n'a chiamatu la dieta pré capii municipieloru, pre Guberniulu și Tabl'a reg., ci a datu voia poporului i n t r e g u din comitate, scaune și districte, a alege deputatii sei din ori ce stare, legandu dreptulu de alege numai de óre care censu. Numerulu regalistoru celu mai nainte nedetierruritu, regimulu insusi l'a redusu la 40; a merge de astadata mai departe, crede, ca diet'a n'are cauza. Mincritatea au adusu motive in contr'a institutului regalistoru, un'a insa, și inca un'a din maximele principale in viétia constitutiunala, minoritatea o a trecutu cu vederea: ca adeca

*) A se vedé proiectulu de lege in nr. 57—59 alu „T. R.“ Red.)

constituirea cea veche a unei țări nu se poate privi că n tabula rasa, și țara nu se poate guvernă după teorii; ci din constituirea veche trebuiesc rezervate cele bune și necesare, și sterse numai cele ce au devenit rele. Institutul regalilor însă încă nu s'au arătat reu. Și deca parinții noștri n'au condamnat institutul regalilor peste totu, ci au statuit numai pentru împunerea membrilor regalilor: noi încă să remanem pe lângă această continuitate de dreptu. Apoi combate pre reprezentatele regimului, care a trecut preste nrulu de 40, de ceea ce densulu foarte s'au spariatu. Nici argumentele aduse de Koronk'a nu l'au convinsu despre necesitatea și folosulu institutului regalilor. Mai departe la înspăimântările cu democrația și celelalte, facute de Fogarasy, observa, ca nici în dieta nici în Trannia nu este democrația. Cei nu vomu, să domnească demulu (mass'a poporului); această nu vomu. (Bravo!). Noi vomu, că să domnească Imperatul. (Bravo!). Dar și aceea vomu, că Imperatul, după dîs'a Imperatului Iosifu, să nu aiba între supușii sei o mulțime de Imperatiei. Vomu, că nobilulu și proprietariulu mare să se pogore în sîrulu cetăteniloru statului. Apoi combate negațiunea, ce există încă între marginele coronei ungurești, și carea merge într'acolo, ca unii domni aru vrea să fie și mai departe Imperatiei. Densulu recunoște meritulu celu mare alu minorității, carea au efaptuitu prin votulu seu, încatu diet'a nu va trece preste nrulu de 40 regalisti. Despre ființa institutului modernu alu regalilor a vorbitu Dr. Teutsch, nu va să mai vorbească și elu. „Nu e numai nobilimea, carea va fi reprezentata între regalisti. Dar nici eschisa să nu fie; din contra, domniloru, eu sum de aceea convicțiune, ca o stare, ce există în țiera, nu poate fi ignorata; sum de parere, ca ea trebuie să fie reprezentata aici, și ca n'aru fi interesulu nostru, când n'aru fi reprezentata. Noi dorimu, că să fie reprezentata; dar, domniloru, că nobilimei că aristocrația cum poate ea veni la dieta? Că proprietarime mare o potemu induce în a-legeri, că nobilime n'o putemu; căci nobilimea numai în monarchia are însemnate, în alta forma de statu n'are locu. Și ce va să dîca această? Ca nobilimea numai atunci are însemnate, deca se grupéza impregiurulu tronului; nefacendu-o această, nesocotesce principiulu aristocrației și nu merita reprezentare și considerare. CREDU DAR, CA E CU DREPTULU, CĂ NOBILIMEA CĂ ATARE NUMAI PRIN CORONA SA SE CHIAMÉ ÎN DIETA. CORONEI COMPETE APOI FİRESCÉ, DE A CHIAMÁ LÂNGA NOBILIME ȘI PRE ACEI BARBATI ÎN DIETA, CARI SE EGALÉZA CU NOBILIMEA PRIN POSSESIUNE, ÎNTELGINTIA, ESPERIINTIA ÎN AFACERILE PUBLICE, MERITE PENTRU TRONU ȘI STATU, BISERICA, ȘTIINTIA ȘI ARTA; CĂCI, DOMNILORU, MULTAMITA LUI DDIEU, AMU AJUNSU ÎN DESVOLTAREA VIETII POPÓRELORU LA ATĂTA, ÎNCATU NU NUMAI NOBILIMEA ȘI-POTE CASTIGÁ ACESTE MERITE MARI. — ÎN ÎNTELESULU ACEST'A DAR VOTÉZU EU DUPA VOTULU MAIORITĂTII PENTRU PROIECTULU REGIMULUI, ACCENTUANDU ÎNCA, CA PENTRU UNU NUMERU NEDETERMINATU DE REGALISTI, CU PRIVIRE LA STATU ȘI LA BINELE STATULUI, NU ME POTU RESOLVI. (Bravo!).

Reprezentatele regimului I a k a b apera asertele sele contr'a lui Binder și Schuler—Libloy.

B a l o m i r i reproba vorbirile cele lungi istorice ale lui Teutsch și Binder, ilustréza pozițiunea sea, în urm'a căreia e în contr'a institutului regalilor și nu și pentru votulu minorității.

S c h n e l l consimte cu Teutsch și Binder: a se primi § 3 alu votului majorității, lasandu-se afara nrulu 125 din aline'a a).

B o l o g ' a cere cuventu, pentru de a face lui Budacker o observare personala. Budacker dîsese între altele, ca la judecatoriile transilvane se sprijinesce dreptulu ocupațiunei celei d'antăiu, Bolog'a că judecatoriulu se simte atacatu prin aceste cuvinte la onórea sea, carea-i este mai scumpa decâtu ori ce pe lume. Cuvintele lui Budacker le declara a fi vorbe góle și cu intențiuni malițioase, și nu va încetá ale declará de atari, pâna cându Budacker le va dovedi.

P r e s i e d. exprime parerea sea de reu, ca se facu astfelu de vorbe, și rógá pre oratoriulu a remané strictu pe lângă obiectu.

A l e s s. B o h a t i e l u: Înaltu presidiu! §-ulu care e obiectulu desbaterei presinte, e celu mai însemnatu §. din proiectulu de lege, ce sta astadi înaintea noastră. Acestu §. e fundamentulu legi întregi. Dela deslegarea lui, aterna multu deslegarea dreptului publicu alu patriei noastre. Preste (dór: la Red.) acestu § s'au făcutu două propuneri, un'a prin comisiunea dietale, alt'a prin minoritate. În operatulu comisiunei dietale, se sustine principiulu de statu în privința componerei dietei transilvane sustatoriu pâna acumu în patria noastră, adeca după principiulu primitu de comisiunea dietale are de a constá diet'a din regalisti conchiamati prin Domnitoriulu și din deputatii poporului. Cându aru stá la ordinea dilei a face o lege noua, cându aru fi desvoltatu mai pe deplinu acestu prin-

cipiu alu reprezentantiei intereselor în operatulu minorității, atunci și eu asiu primi principiulu adoptatu de minoritate. Dupăce înse chiamarea acestei adunantie nu este a formá, cum se dice romanesce, din pajisce lege noua de reprezentantia; dupăce nu avemu date secure despre deosebitele interese din patria, dupăce avemu o lege de reprezentantia în comitate după interese, și dupăce vedemu, ca nici acolo, precumu nici în operatulu minorității, nu-su reprezentate tóte interesele egale: asiá în legea ce o avemu nu e nici o proporțiune, nu e nici o cheia securea; pentru aceea cu atátu mai pucinu nu potu partini proiectulu minorității. Eu nu voiescu, că legea să se compuna pre temeulu acel'a, ca ce nici nu aflu tempulu potrivit, pentruca de s'au și provocatu mai multi membri ai înaltei case pre (dór: la Red.) bancele góle la o întrebare secundaria, cum a fostu de exemplu hareditas siculica, cu atát'a mai tare trebuie să ne provocámu acumu, cându e sub pertractare legea fundamentale, eu nu voiescu că „per incidentem“ să se otarésca asupra unei legi asiá de delicate. Asiá dara me dechiaru pentru propunerea comisiunei și sustínu principiulu de regalisti. Nu asiá înse precum au voitu unii dintre vorbitori a-lu sustiené: adica regalisti să se póta chiamá fâra de numeru detiermuru; fâra eu sustienu principiulu asiá, după cum s'a primitu de comisiune, ad. unu numeru otarítu și încă numerulu de 40, ce se afla în proiectulu regimului. Dupăce însă mai încolo nu se potu ignorá mai multi factori, cari au figuratu de seculi în patria noastră, ad. deosebitele naționalități și deosebitele confessiuni, dupăce scimu din istoria trecutului, ca de câte ori au apesutu o națiune ori confessiune pre cealalta, totu deun'a s'au nascutu celé mai dureróse frecări între naționalități, și totu deun'acu daun'a binelui publicu. Spre încungiurarea acestorur frecări, vedu în tóte legile patriei, și însuși în articolulu 11 din 1791 principiulu naționalității, vedemu principiulu de confessiuni, în care și despre deputati se dice, ca alegerea să fie cu privire la confessiuni.

— Acést'a se dicea atunci, cându se alegea din fia-care jurisdicțiune doi deputati comulative. Astadi însă numerulu a-legerilor se întempla după cercuri. Eu dorescu că acestu principiu să fie reprezentatu în denumirea regalistoru. Cu acestea mi-amu descoperitu parerea despre obiectulu ce sta la ordinea dilei.—(Apoi va să faca unele observări în urm'a celorlora dîse de Bolog'a, dar nu i se dá cuventu.)

B r e c h t, după ce mai multi escelinti oratori au vorbitu atátu de pe largu asupra acestui obiectu, se alatura la votulu majorității, respective alu regimului. Dar se simte datoriu, a exprime recunoscinti'a sea votului minorității.

B u d a c k e r cere cuventulu, pentru de a responde lui Bolog'a; pres. însă nu i-lu dá, ci repetiesce rogările sele: de a nu se face atacări personale și de a nu se primi în desbatere elemente straine.

Cuventulu finalu se dá referințiloru O b e r t și M o g ' a, dintre cari celu d'antăiu apera în cuventu mai lungu și întrepruptu adescori da aprobări și aplause operatulu minorității, și anume stergerea regalistoru și reprezentatiunea intereselor, în fine se învoiesce a se pune în pct. 7 și 8 din § 1 alu minorității în locu de directorii academiilor din Sabiu și Clusiu: deputati alesi de corpulu professoralu alu acestorur academiilor, ear în pct. 12, în locu de possessiuni mari să se dica: Cei ce respundu mai multa contribuțiune.

— **La votare** numerulu deputatiloru din aline'a a) se lasa afara; aline'a b) se priimesce după testulu comitetului cu amendementulu lui Popoviciu;

— La aline'a 3 se însinua la cuventu Fogarasy și Obert; pres. însă sustine, și diet'a aprobá, ca la desbatere a fostu § 3 întregu; deci deca n'a vorbitu cineva și la aline'a 3, această nu e vin'a altui'a, fâra lui propria.

— Cu acestea și aline'a 3 se priimesce, și desbaterea asupra institutului regalistoru ce tînușe 4 ședintie lungi și nefocate, cu această se terminá.

Cuventulu deputatului Puscariu

în ședinti'a dietala din 15/27 Iuliu 1864. *)

Domnule Presidinte! La obiectulu dilei și anume la §ulu 3 s'au vorbitu din tóte părțile destulu de largu, încatu mie puținu —mi remâne a mai adauge; și deca s'au vorbitu multu și multe, întru adevéru obiectulu acest'a o au și meritatu, pentruca paragrafulu acest'a este fundamentulu întregi legi, ce ne sta înainte, și pertractarea asupra lui este asiá dicendu o desbatere generala, și de aceea cu tóte ca avemu să desbatemu numai în specie unu paragrafu, trebuie să ne estindemu cu cuventările noastre și în generalitate. Cu tóte acestea, dloru, eu nu voiu a alunecá de a discutá despre ob-

*) Cu această ne'mplinjimu promisiunea data în nr. din urma Red.

iectulu acest'a per longum et latum, pentruca despre o parte cum amu disu s'au discutat destulu, cara de alta parte mi e frica, ca slobodindu-me si eu in teoria si consecuintie practice, coleg'a meu Dlu Schuler me va chiama iara la esamenu (claritate.) si eu amu datu odata esamenulu tocm'a la academi'a din Sabiu.

Mai incolo mi-aru fi frica, ca slobodindu-me intro discussiune nemarginita, me voiu pomeni odata ca ni-amu acatiatu de obiecte, ce nu suntu la ordinea dilei, d.e. la acte procesuali ce nu ne st'au inainte, s. a. dupa cum i s'au intemplat acest'a Dlui dep. Budacker. Eu me voiu restringe a recapitulá desbaterea pe scurtu cátu se póte, ca totu meritulu discussiunei se întorce pe lánge aceea intrebare, ca sa fia o reprezentantia a poporului séu o reprezentantia de interesse. (Asiá e!)

Eu, Dloru, stimediu tendinti'a, care o au avutu minoritatea, stimediu si pretiuescu cugetulu curatu, din care purcede referintiele ei, in sa, dupa cum amu disu si la desbaterea generala, operatulu minoritati celu de altu felu cu mare studiu elaboratu, nu e operatu asiá de norocosu, cá sa multiamésca cátu de putínu asteptárele nóstre. Pentruca, déca minoritatea comisiunei si-au luat altu principiu, care nu se afla in proiectulu regimului, adeca principiu reprezentantiei interestelor, atunci ea trebuia sa faca o lege perfecta, care sa multiamésca tóte interessele tieriei, pecandu noi vedemu, ca operatulu comisiunei in privinti'a acest'a este cu totul perfectu. Mai antáiu, ca nu tóte interessele suntu reprezentate,

a 2-a ca nu suntu dreptu reprezentate;
si a 3-a nici e proportiune intre clasele de reprezentantia.

Asiá vedemu, ca multe clase s'au reprezentatu aci in mesura pré mare si de repetite ori; de exemplu: „Der grosse und kleine Grundbesitz“, negociatorii si industriarii cá orasieni si iarasii orasieni cá „Handels- und Gevorbekammer.“

Noi vedemu, ca aceste cuvinte vinu inainte si de câte trei ori, pecandu noi avem si alte clase de locuitori in Transsilvani'a, ale caroru interesse inca nu jóca o rola mica, de exemplu oierii si baiasii (minerarii.)

Avemu o clasa de oieri, care póta economia de vite fórte insemnata, cari intorcu millióne, si leaga unu comerciu intre productiunea din Oriente si fabricile mai din tota Germani'a— de totu importante.

Eu socotescu, ca acestu interesu inca n'a trebuitu sa fia ignoratu cu totul. Asemenea baiasii, cari scotu millióne din fondulu pamentului, de ce nu suntu acesti'a reprezentati in operatulu minoritati? Mai incolo amu disu, ca eu nu gasescu nici o proportiune intre clasi. Sa-mi spuna mie Dlu referinte alu minoritati, pentruca a fipsatu numerulu proprietarilor mari tocm'a cu 22. si nu 21. ori 23. de deputati? Sa-mi spuna ce cheia si-a luat la fipsarea numerulu deputatilor tieranesci si orasienesci? Anevoia -mi va dá o cheia rationabila.

Asiá dara nefindu operatulu perfectu, neavendu elu o basa statornica a proportiunei ori altu caracteriu lamuritu, nici decátu eu nu me potu alaturá lánge elu, ci din contra vedemu, ca in principiu, care l'au luat regimulu in proiectulu seu, se gasescu tóte aceste interesse reprezentate, care le-a specificatu minoritatea, pentruca aci este reprezentantia si acest'a contine ori ce felu de interesu, si déca la alegere s'aru intemplá niscari defecte, adeca unele séu alte interesse nu aru fi destulu de reprezentate, atunci avem institutulu de regalisti, cari sa ne scóta din perplesitate si sa aduca unu ecilibru si o proportiune intre deosebitele interesse de reprezentantia. Asiá dara eu, Dloru, gasescu proiectulu regimului de fórte bine nimeritu si in compositiunea s'a de totu norocosu.

Reflessiunea unui deputatu, ca proprietarii mari se calca prin censulu de 8 f. v. a. nu stá, pentruca resultatulu a aretatu, ca s'au alesu in Transsilvani'a dupa censulu de 8 f. 50 de proprietari mari, cari numai de aceea lipsescu de aci, ca nu au voitu sa intre in dieta. Asiá nu trebuie sa avem asiá mare grija de o clasa, care prin legea acest'a destulu s'au reprezentatu, si póte mai bine decátu cum vré minoritatea. Afara de aceea, proprietarii mari voru aflá refugiu si in institutulu de regalisti. Asiá eu me alaturu lánge proiectulu regimului cu schimbárele stilistice ce le-a aflatu comitetulu dietale de trebuintia.

Sabiu in 15/27 Augustu 1864. Dupa cateva zile calde si frumoase, de alaltaeri incóce fruntea cerului iara e plina de nuori, si tempulu s'a recitu insemnatu. Inca o ninsoare complita, cá cea de acumu 2 septemani la munti, si oierii nostri, precum se scie toti Románi, suntu ruinati pe o multime de ani inante.

Offenbair'a 8. Augustu 1864. Multu Onorate Domnule Redactoru! Nu putina intristare ni-au cuprinsu citindu impartasirea corespondintiei T. R. din nr. 59. sub semnulu x. carea ue face cunoscuta nepasarea unoru membri románi dela diet'a tieriei: ca adeca pentru interese private paresescu siedintiele dietale: cara altii ca le cercetéza numai camu 1/2 óra pe finitu,* s. a. prin urmare— candu se pertracteaza unele cestiuni de viétia natiunala, dela cari depinde ferircirea in venitoriu, prin absentarea acelor dd. deputati devenindu Románii in minoritate, prea lesne s'aru templá a se decide contr'a dreptelor nóstre asceptári ce le avemu dupa egal'a indreptatire.

Apoi intristarea nóstra se maresce si mai multu pentru o nepasare cá aceast'a din partea a celor D. D. Deputati, candu ne aducemu aminte, cáta ostaneala si lupta neau costatu pre noi alegerea loru de deputati: si apoi increderea nóstra ce amu pusu in zelulu patrioticu si natiunala alu D-loru asiá de putínu sa-lu pretiúesca! Noi am dori, cá d. corespundinte sa binevoiesca, a osebi specificice numele acelor D. D. Deputati, cari pertru cuviose si neincongiurabile cause au absentatu, de cátra acei nepasatori; cáci departe de noi sa fia a imputá, séu a si cugetá ce-va contr'a a celoru prea demni dintre D. D. deputati, cari in luptele cele grele si-au struncinat sanatatea, pentru a carei'a reintregire au fostu nevoiti a se curá pela báii, séu si accia, cari de oficiu insarcinati, au fostu siliti a absentá: ci pre acei dintre D. D. Deputati amu dori ai cunosce, cari nici prin nepotintie fizice corporale, si nici prin oficiu n'au fostu impededati de a luá parte la siedintiele dietale, nu si-au implinitu missiunea de ablegatu dietalu, pentru cá alta data, candu va mai fi trebuintia a se mai alege deputati la diet'a tieriei, sa-si cunosca natiunea pre barbatii sei. Unu a l e g a t o r u.

Cosioen'a, Opidulu Colosiu, 6/7 1864.

(Continuare si capetu din nr. 62.)

Acumu sa revenimu la obiectu. Esamenulu s'au tinutu in biseric'a, care éra infrumsetiata cu ramuri verdi, cu o coróna mare, in locu de policandru, de flori de câmpu si gradina impletite astfelu, incátu representau anume cele trei colori natiunale románe.— Asemenea cununi din flori alese de gradina éra puse si pre mésa inaintea P. Protopopu si d. Jude primariu, care tóte in sa numai energiosulu si zelosulu nostru tineru Invetiatoriu Vasiliu Metea le-au eféptuitu.— La 2 óre veni P. Protopopu insotitu de antisti'a scolara, si de alti fruntasi ai poporului la Biserica, unde scolarii, in numeru frumosu presté 30, in frunte cu Invetiatoriulu, impreuna cu mai toti parintii scolariloru si unu numeru frumosu de poporeni si poporene érau intru asteptare. Dupa usuatele rogatiuni, sosindu si dela Incl. Magistratu, care si oficiose a fostu revviratu On. D. Jude primariu Andreiu P e t h e, insotitu de d. Notariu magistratualu si de Curatorulu nostru primariu, si ocupandu-si locurile destinsé, se incepú esaminarea din obiectele prescise.— Respunsurile au fostu preste asceptare multiamitóre, asiá incátu la toti, dar mai alesu parintiloru li s'au castigatu o bucuria mare; cara zelosulu Invetiatoriu au seceratu laud'a mai mariloru sei, a parintiloru si a toturoru ascultatoriloru.— Frumosu lucrú éra, candu audiai, cumca atátu pruncii cátu si fetitiile, cari sciaiu bine ceti, nu numai dupa litere, ci chiaru si dupa intielesu, analisau tóte cuvintele, ce se poftéa. Multi prunci ba si prunce au invetiatu a ceti si maghiarésce si nemtiesce.— Asemenea din Catechismulu micu si Istori'a biblica, pruncii si pruncele cele mai mari scieú respunsurile bine si dupa intielesu. Cetirea propusa dupa ABCdariulu d. prof. B o i u a multiamitu pre toti.— Candu veni treb'a la computu, care de cátra cei mai inaintati dupa tóte 4 speciele se sciu face bine, atunci sculandu-se d. Jude primariu, si ducendu-se lánge tabla, spre a se convinge si mai de aprópe despre esecutarea operatelor, intorcendu-se cátra publicu dise magiarésce: „Mai multu nici in a IV. classa normala nu se póte face“. Asemenea s'au esprimitu si pentru scrisóre, care de cátra cei mai inaintati éra facuta si in celelalte doué limbi patriotice.— P. Protopopu sciu, cu ocasiunea respunsuriloru, a convinge pre parinti despre folosulu invetiaturei; cáci cându ori care pruncu séu prunca respundeá, indata chiama si pre tatalu-séu mama-s'a si intrebá, ca bucura-se de fiulu séu fiic'a s'a—séu le pare reu ca l'au datu la scolá? si apoi cá sa le arete, ca care scie odata ceti, póte sa cetésca ori in ce carte, aducendu la mésa mai multe carti bisericesci si dandu la prunci si prunce se cetésca, cari firesce, ca scia ceti si in acestea—atunci parintii oftá de bucuria, apoi intre lacrimi se re'torceá multiamindu lui Ddieu, ca au ajunsu vremea de a-si potea vedé fiii in starea acest'a.—

*) Acest'a de siguru d. Coresp. n'a luat'o in intielesu literalu. Red.)

Esamenulu s'au finitu cu cantări bisericesci și naționale, apoi au urmatu mai multe cuventări. Asemenea au cuventatu și P. Protopopu, și au multiamitu scolariloru pentru respunsurile loru cele bune, pentru bun'a loru portare și pentru stradani'a pusa intru invetiatur'a predata, poftindu-le binecuvântarea cerésca, cá crescendu cu vârst'a și cu intielepciunea sa póta fi, cá crestini buni și patrioti adevérati, spre bucuri'a și mangaierea parintiloru.— Apoi intorcendu-se cátra parinti, díse: ca aru fi de prisosu a le mai vorbí despre folosulu scólei și alu invetiaturei, fiindca despre acést'a densulu li-au vorbitu, și i-au convinsu; numai atát'a doresce a le mai spune, cá parintii, cari si-au tramisu regulatu pruncii la scóla, — totu asemenea sa urmeze și pe venitoriu; cara cari ori din ce cauza nu si-au tramisu regulatu la scóla pruncii, sa se silésca pre venitoriu a-i tramite regulatu; cáci numai asiá se voru poté bucurá de scopulu scólei etc.— Au multiamitu invetiatorulu pentru energiós'a și zelós'a s'a activitate intru corespunderea acurata la tóte detorintiele sale, — și l'au animatu, cá si pe venitoriu astfelu sa lucre, neuitandu-se nici la greutátile, ce are a intempiná pentru implinirea chiamárei sele cu moderat'a léfa de 100 f., alt'a nimicu, precum și pentru nemultiamirile și indaratniciele unoru parinti.— Asemenea au multiamitu Antistiei scolare pentru ostenelele aduse intru sustinerea scólei etc.— In fine a multiamitu și d. Jude primariu pentru pacienti'a ce au aretatu cátra toti, fiindu bunu a ascultá dela inceputu pâna 'n sfarsítu, — precum și pentru grabnic'a și energiós'a conlucrare și asistenti'a, ce o-a datu pentru scól'a nóstra in decurgerea anului, apoi i-lu rogá, a nu-si trage nici pe venitoriu energiós'a s'a activitate. Pentru aceste au multiamitu și D. Jude in limb'a magiara, P. Protopopu, — și i-au poftitu dela Ddieu intregimea sanetátii și lungime de viétia, cá sa póta pastorí turm'a siesi incredintiata la multi ani, conducandu-o la limanulu fericirei.

In fine multiamindu P. Protopopu publiculu pentru bunavointi'a de a luá parte la acestu esamenu, — și priimindu dela toti repetite: Sa traiésca! dupa 6 óre ne re'ntórserámu fia care la casele nóstre plini de multiamire și bucuria, remanendu in inimele nóstre o memoria placuta. —

Ce se atinge de energiós'a activitate a tinerului nostru Invetiatoriu pedagogu, numai atát'a trebuie sa mai adangu, ca audindu-se despre portarea lui acést'a, i sau adusu spre invetiatura și din altu Protopopiatu prunci și 2 fetitie din comun'a nóstra de alta naționalitate. — **L. Cheschiu.**

Principatele române unite.

Dintre actele mai din urma ale guvernului cá ce'e mai insemnate inregistrámu urmatorete:

In urm'a raportulu consiliului ministriloru din 4 Augustu Domnitoriulu au aprobatu suprimerea sectiunei d'antáiu, a reclamantiloru, a curtiei ee cassatiune; prin acést'a nu numai se simplifica și se acceleréza cursulu justitiei, ci și tesaurulu publicu se face o insemnata crutiare.

La propunerea ministrului interimalu de finantie Domnitoriulu au priimitu unu proiectu de lege pentru infiintierea unei casse de deposite și consignatiuni, și a dispusu trámiterea lui la consiliulu de statu spre studiare.

O a trei'a institutiune fórté folositoare vedemu formandu-se in orasiulu Giurgiu, unde s'a creatu o societate cu numele „Mantuatoriulu“ pentru asigurarea pe Dunere a bucatelor, oleiuliloru, seuriloru și altoru marfuri. Capitalulu sotietátii face 40,000 galbini in 200 actiuni de câte 200 galbini. Nici unu actiunariu nu-i este iertatu a avé mai putínu decátu o actiune, nici mai multe decátu 10.

„Demboviti'a“ afla, ca d. Steghe, care fusese dusu in Europ'a apuséna, pentru de a angajá unu ímprumutu pe sém'a statului, se va re'ntórce cátu mai curendu in tíera, dar, dupacumu se scie celu putínu pán acum, fára resultatulu doritu.

Prospectu politicu.

In politic'a esterna mare seceta. Afara de visitele monarhiloru: a regelui din Spani'a la Parisu și a Regelui din Prussi'a la Vienn'a, nimicu mai insemnatu. Lánga aceste, visite, care se interpretéza in felu de forme, jurnalele francese spunu, ca Napoleonu va cercetá pre regele Belgiului in 26 Augustu la Ostende, și cu acea ocaziune se va intalni și cu famili'a regésca din Württemberg. (Dupa scirile mai nóue aceste planuri se demintiesce prin foile oficióse.)

Printiulu Fridericu Carolu din Prussi'a (fostulu comandante alu armatei prussesci in batáile germano-danese) se pregatesce a plecá din Schleswig cu 25000 feciori spre Berlinu.

Din Greci'a de astadata nimicu, decátu o schimbare de ministeriu.

Mare sgomotu facú in lume dóue ímpregiurári religióse!

Redactoru respundiatoru **Zacharia Boiu.**

un'a silirea unui tineru Israelitu din Rom'a, a trece la religiunea romano-catolica, alt'a conflicte fórté serióse intre romano-catolicii și protestanti'a din Iri'a, cari degenerara și in atacuri sangeróse.

Negotiatiunile diplomatice intre cabinetele din Vienn'a și din Berlinu curgu mereu, fára in sa de a fi dusu pâna acumu la vre-unu resultat. Diferinti'a se pare a fi aceea, ca pe candu Austri'a doresce o resolvire definitivă a causei ducatorulu Schleswig-Holstein și Lauenburg, pe atunci Prussiei i-aru placeá mai bine, a tiné lucrulu inca cáta-va vreme incurcatu. — Destulu atát'a, ca deschiderea conferintiloru de pace din Vienn'a iar s'a prorogatu.

Regele din Spani'a a priimitu in 21 Augustu o depesia, prin carea este chiamatu a grabi cátu se póte cu re'ntórcerea sea, cáci astfelu pretinde positiunea politica a tierei, carea se vede a fi cercetata de agitatiuni politice serióse.

In Poloni'a inca n'au incetatu de totu convulsiunile revolutiunare. Din Cracovi'a se scrie, ca fiindu ocupati la secere vre-o 50 soldati (lucru indatinatu, prin care se suplinese lips'a lucratoriloru) la amédi, punendu-se sa dórma, fura atacati d'o banda de insurgenti, carea le luá puscele puse piramida și macelari vr'o 15 dintr'ensii.

Imperatuluru rusescu, care erá sa faca o calatoria prin Poloni'a, s'a lasetu acum de totu de planulu acest'a; caus'a se crede, ca suntu incercárilé cele mai nóue ale insurgentiloru poloni de a re'noí revolutiunea.

In Herzegovin'a s'au intemplatú conflicte sangeróse intre Turci și Crestini. Turcii voira a radicá ici colesa case de paza, ceea ce Montenegrinii nu voira a suferi. Revolt'a se aprinse deodata in dóue locuri: in Colasinu sub Stoic'a Cerovic, și in Zubci sub cunoscutulu voivodu Luc'a Vucalovic.

Nr. 13—3 Escriere concursala.

In'alt'a Cancelaria regia a Transilvaniei a binevoitu pré gratiosu prin pré in'alt'a resolutiune din 4 Maiu a. c. Nr. 829. a concede in principiu redicarea unui Gimnasiu greco-catolicu inferioru in opidulu Naseudu. Totodata a concessu definitiv'a reorganizare a scólei principale gr. cat. din Naseudu și a celoru triviale române din Sagra, Telciu, Sangeorgiu, Prundu Borgoului și Monoru.

Acum deodata suntu de lipsa la Gimnasiu doi professori, și la scól'a principala 4 invetiatori și 1 adjunctu. —

Pentru fiacare professoru de gimnasiu, dintre cari unulu va fi totdeun'a și directoru, este statoritu unu salariu anualu de 600 fl. v. a., pausialu de cortelu 60 fl. v. a., ear directorulu mai percepe 100 fl. remuneratiune și 40 fl. pausialu scripturistici. — Pentru unulu din cei 4 docenti la scól'a principala, dintre cari unulu va fi totodata și directoru docinte, cari cunoscenduse deplinu apti pentru portarea oficiului de directoratu și ambitiuandu acestu postu, au a-si esprimá dorinti'a loru in relativ'a cerere, pentru a se poté luá in consideratiune. Naseudu in 18 Iuliu 1864.

Din partea Comitetulu fonduriloru scolare din districtulu Naseudu. **Grigoriu Moisiu m. p.**

Vicariu eppescu foraneu.

Nr. 17—3 EDICTU.

Prin care Mari'a Georgie Comanu din Feldiór'a, Districtulu Brasiovului, care cu necredintia au parasitu pre legiuitulu ei sotiu Andreiu Dragosiu din Vladeni, fára a se sci loculu aflárei și modulu petrecerei sale, se provóca prin acést'a, cá in terminu de unu anu dela datulu de fatia negresitu sa se infatísieze inaintea scaunulu protopopescu subscrisu, pentru-ca la din potriua, processulu matrimoniale asupra-i pornitu, se va otari și fára de elu in intielesulu ss. Canóne bisericesci.

Brasiovu 10 Iuniu 1864.

Scaunulu protopopescu gr. res. alu Tractulu Brasiovului II. cá foru matrimoniale

Ioann Petricu m. p.

Protopopu.

Nr. 18—3 Anunciu.

Subscrisulu a coloratu unele esemplare din **Cart'a Transilvaniei de Fetti** Dupa impartirea cea nóua politica, proiectata de in regimú, și le ofere onoratoriloru cititori de jurnale spre mai usiór'a intielegere a pertractáriloru, ce voru veni in curendu la desbateré in Diet'a transsilvana.

1. esemplaru ímpreuna cu prospectulu tiparitu costá 2 fl.

S. Filtsch,

tipografu și librariu in Sabiiu

Editur'a și tipariulu tipografiei diecesane.